

Karamushka, L. M., Snigur, Yu. S. Coping strategies: essence, classifications, significance for the psychological health of the individual and organization. The article reveals the essence of personal coping strategies as an important component of stress-coping behavior. The authors analyze different classifications of coping strategies in the context of their impact on the stressful situation and problem solving, discuss the features of active and passive, productive (constructive, adaptive) and unproductive (non-constructive, non-adaptive) coping strategies as well as emphasize the role of the situational approach in the use of coping strategies. The authors also stress out the importance of coping strategies for maintaining the psychological health of the individual and organization and make a conclusion about tight links between staff's coping strategies and staff and organization's psychological health: on the one hand, positive coping strategies promote staff's psychological health, while on the other hand, a psychologically healthy organization encourages staff's use of positive coping strategies and allows them to modify the coping strategies to meet their personal needs and comply with their personal characteristics as well as suit specific situations of their professional and personal life.

Key words: coping strategies, types of coping strategies, situational approach to using coping strategies, psychological health.

Відомості про авторів

Карамушка Людмила Миколаївна, академік НАПН України, доктор психологічних наук, професор, завідувачка лабораторії організаційної та соціальної психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, м. Київ, Україна.

Karamushka, Liudmyla Mykolaivna, Academician of the NAES of Ukraine, Dr., Prof., Head, Lab. of Organizational and Social Psychology, Kostyuk Institute of Psychology of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0622-3419>

E-mail: lkarama01@gmail.com

Снігур Юлія Сергіївна, аспірантка лабораторії організаційної психології та соціальної психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН, фахівець II-ї категорії навчально-організаційної групи по забезпеченню навчального процесу Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна.

Snigur, Yuliya Serhiivna, PhD student of the Laboratory of Organizational and Social Psychology at the G.S. Kostyuk Institute of Psychology of the NAES of Ukraine, specialist of the Second category of the Educational Process Support group at Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3150-7870>

E-mail: Snigur2007@ukr.net

УДК 159.923

Карамушка М. І., Карамушка Т. В.

АНАЛІЗ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЯКОСТЕЙ СОЦІАЛЬНО АКТИВНОЇ МОЛОДІ

Карамушка М. І., Карамушка Т. В. Аналіз психологічних якостей соціально активної молоді. На основі емпіричного дослідження та проведеного математико-статистичного аналізу проаналізовано рівень розвитку психологічних якостей соціально активної молоді та здійснено їх порівняльний аналіз з психологічними якостями молоді, яка не займається соціальною активністю. Доведено, що для соціально активної молоді характерними є такі психологічні якості, як мотив досягнення успіху, організаторські здібності та здатність до лідерства, впевненість у собі, прагнення до влади, а також використання копінг-стратегій з негативною спрямованістю. Натомість, молодь, яка не займається соціальною активністю, має високі значення мотиву досягнення успіху та використання таких стратегій, як пошук соціальної підтримки, уникнення та обережні дії.

Ключові слова: молодь, соціально активна молодь, соціально неактивна молодь, психологічні якості соціально активної молоді.

Карамушка М. И., Карамушка Т. В. Анализ психологических качеств социально активной молодежи. На основе эмпирического исследования и проведенного математико-статистического анализа проанализирован уровень развития психологических качеств социально активной молодежи и осуществлен их сравнительный анализ с психологическими качествами молодежи, не занимающейся социальной активностью. Доказано, что для социально активной молодежи характерны такие психологические качества, как мотив достижения успеха, организаторские способности и способность к лидерству, уверенность в себе, стремление к власти, а также использование копинг-стратегий с отрицательной направленностью. Тем временем молодежь, которая не занимается социальной активностью, имеет высокие значения мотива достижения успеха и использования таких стратегий, как поиск социальной поддержки, избегание и осторожные действия.

Ключевые слова: молодежь, социально активная молодежь, социально неактивная молодежь, психологические качества социально активной молодежи.

Постановка проблеми. Соціальна активність молоді є суттєвим атрибутом її життєдіяльності в сучасних умовах і сприяє її активній соціалізації, самореалізації та вирішенню соціально значущих завдань. Це передбачає вивчення психологічних якостей, необхідних для здійснення соціальної активності молоді, а також визначення психологічних умов для їх розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз літератури свідчить про те, що проблема соціальної активності особистості знайшла відображення в роботах, в яких розкрито зміст соціальної активності (Ю.В. Каргаполова [5]; К.С. Ямкова [14]) та її місце в структурі соціального потенціалу особистості (О.І. Власова [1]). Показана роль соціальної активності в процесі соціалізації особистості (С. Грабовська, С.Чолій [3]) і становлення соціальної зрілості особистості (В.В. Радул [8]). Також досліджено особливості соціальної активності окремих категорій молоді, наприклад, студентської молоді сучасного молодого міста (С.А. Потапова [9]). Виділено окремі негативні вияви соціальної активності, зокрема сутність деструктивності як складової соціальної активності індивіда і суспільства (Н.М. Ковтун [6]).

Окрім того, визначено окремі умови розвитку соціальної активності молоді, зокрема, розкрито роль державної молодіжної політики в Україні в умовах децентралізації для розвитку соціальної активності молоді [12], функцій самодіяльних молодіжних об'єднань у розвитку соціальної активності особистості (С.Ю. Чернета [13]) та ін. У наших попередніх дослідженнях показано роль волонтерської діяльності психологів у здійсненні такої соціально значущої діяльності, як психологічний супровід онкохворих дітей (Т.В. Карамушка [15]).

Разом із тим, недостатньо представленими є дослідження, які стосуються рівня визначення психологічних якостей соціально активної молоді, а також її порівняння з якостями молоді, яка не займається соціальною активністю. Наявність таких наукових розробок та їх практичне впровадження може сприяти більш ефективній соціалізації самої молоді, вибору нею адекватних форм соціальної активності та розвитку необхідних для цього психологічних якостей.

Виходячи із актуальності та недостатнього вивчення проблеми, нами визначено такі **завдання дослідження**:

1. Дослідити рівень розвитку психологічних якостей соціально активної молоді.
2. Вивчити рівень розвитку психологічних якостей соціально неактивної молоді.
3. Здійснити порівняльний аналіз психологічних якостей соціально активної молоді та молоді, яка не займається соціальною активністю.

Методика та організація дослідження. Для дослідження психологічних якостей, необхідних для здійснення соціальної активності молоді, використовувався підібраний нами «Комплекс методик для вивчення психологічних характеристик соціально активної молоді» [10], який включав чотири групи методик.

Для дослідження *лідерського компонента* було застосовані такі методики: а) методика «Здатність до лідерства» Р.С. Немова – для оцінки загальної здатності до лідерства [11]; б) методика для вивчення комунікативних та організаційних здібностей (КОС-2) [9] – для діагностики рівня розвитку комунікативних та організаторських здібностей.

Вивчення *ціннісно-мотиваційного компонента* здійснювалось за допомогою таких методики: а) методика мотиваторів соціально-психологічної активності особистості – для вивчення таких мотивів, як досягнення успіху в цілому, мотивація влади, тенденція до визнання та поваги та ін. [11]; б) методика для дослідження особистісної установки «альтруїзм-егоїзм» [9].

Для вивчення *емоційно-регулятивного компонента* було застосовано такі методи: а) методика «Стратегії подолання стресових ситуацій (SASC)» [2] – для вивчення основних копінг-стратегій (асертивні дії, вступ до соціального контакту, пошук соціальної підтримки, обережні дії, імпульсивні дії, уникнення, маніпулятивні (непрямі) дії, асоціальні дії, агресивні дії); б) методика для вивчення рівня соціальної фрустрованості [9].

На дослідження *комунікативного компонента* були спрямовані такі методики: а) методика для вивчення асертивності – для діагностики рівня впевненості у собі [11]; б) методика особистісного самоконтролю М. Снайдера – для вивчення рівня комунікативного контролю [9].

Зазначені методики уможливають вивчення кожної із складових, які входять до основних компонентів структури психологічних якостей, необхідних для здійснення соціальної активності молоді.

Статистична обробка даних здійснювалась за допомогою пакета статистичних програм SSPS (версія 22). Використовувались описова статистика, дисперсійний аналіз.

Вибірка дослідження. Дослідження було проведено серед молоді, яка проявляли активність у різних соціальних напрямках (учасники подій на Майдані, представники футбольного руху «Ультрас»,

волонтери-психологи, стипендіати програми фонду Віктора Пінчука «ЗАВТРА.UA» та ін.). Дослідження проводилось у м. Києві. У дослідженні взяло участь 152 особи.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження.

1. Рівень розвитку психологічних якостей соціально активної молоді.

Для дослідження рівня розвитку психологічних якостей, необхідних для здійснення соціальної активності молоді, були обраховані результати всіх застосованих методик та визначено середнє статистичне за кожною шкалою спочатку лише для тих респондентів, які вказали, що вони займаються соціальною активністю. Отримані результати зведені до шкали, де 1 – мінімальний бал, 30 – максимально можливий (табл. 1).

Як видно із табл. 1, середнє значення за шкалою комунікативних навичок отримано 18,0 бала, що відповідає середньому рівню розвитку цього компонента. Організаторські навички мають значення 21,0 бала – це верхня межа середнього рівня. Також на середньому рівня знаходилися і показники здатності до лідерства (16,32 бала) та прагнення до влади (20,64 бала).

Таблиця 1

Рівень розвитку психологічних якостей соціально активної молоді
(середні значення)

Психологічні якості	Середнє, бал	Рівень
Комунікативні здібності	18,0	середній
Організаторські здібності	21,0	<i>верхня межа середнього</i>
Здатність до лідерства	16,32	середній
Альтруїзм-егоїзм	13,35	тенденція до егоїзму
Досягнення успіху	24,36	<i>високий</i>
Прагнення до влади	20,64	середній
Тенденція до визнання та поваги	21,72	<i>верхня межа середнього</i>
Асертивні дії	19,9	середній
Вступ у соціальний контакт	21,3	<i>нижня межа середнього</i>
Пошук соціальної підтримки	23,3	середній
Обережні дії	20,0	середній
Імпульсивні дії	18,5	<i>верхня межа середнього</i>
Уникнення	17,3	<i>верхня межа середнього</i>
Маніпулятивні дії	19,2	середній
Асоціальні дії	16,5	середній
Агресивні дії	18,6	<i>верхня межа середнього</i>
Фрустрованість	21,67	помірний рівень
Асертивність	17,93	<i>верхня межа середнього</i>
Комунікативний контроль	16,8	середній рівень

Значно відрізнялися від інших показників середні значення досягнення успіху – 24,36 бала, що свідчить про високий рівень розвитку цього компонента, та асертивності – 17,93 бала, що вказує на впевненість у собі переважної більшості респондентів.

Результати, які отримані за показниками асертивні дії (19,3 бала), пошук соціальної підтримки (23,3 бала), обережні дії (20,0 бала), маніпулятивні дії (19,2 бала) та комунікативний контроль (16,8 бала), також мають середній рівень.

Середнє значення агресивних дій є на рівні верхньої межі середнього рівня з тенденцією до високого (18,6 бала), так само як і середні значення шкал уникнення (17,3 бала), імпульсивні дії (18,5 бала), тенденція до визнання та поваги (21,72 бала).

Вступ у соціальний контакт має середній рівень з тенденцією до низького (21,3 бала). Серед альтруїзму-егоїзму переважаюча більшість респондентів мала тенденцію до егоїзму.

Загалом, можна сказати, що провідними психологічними характеристиками соціально активної молоді є високі показники досягнення успіху, підвищені показники асертивності, організаторських здібностей та тенденції до визнання та поваги, агресивних дій, імпульсивних дій, уникнення, а також досить низькі показники вступу в соціальний контакт.

Тобто соціально активна молодь, у першу чергу, це молодь, яка орієнтована на досягнення успіху, здатна брати на себе відповідальність, організувати та спрямовувати групу осіб на досягненні мети, бути лідером, Такі молоді люди готові досить агресивно йти до мети, іноді бути навіть імпульсивними, але вона є гарними організаторами. Цікавим є поєднання таких рис, як тенденція до визнання та поваги з боку оточуючих, прагнення бути членом групи, але, при цьому, не мати неформальних стосунків з учасниками, небажання створювати дружні стосунки. Це може бути пояснене націленістю соціально активної молоді саме на результат або самоствердження за рахунок шани і поваги до себе як до організатора, а не товариської людини. Таке поєднання, на наш погляд, має водночас як позитивні, так і негативні сторони. Адже після досягнення мети така група може розпадатися або «виключати» лідера, оскільки не бачать в ньому особистість, а лише бачить людину, яка виконує функцію «скеровувача».

2. Рівень розвитку психологічних якостей соціально неактивної молоді.

Для порівняння і визначення того, чи дійсно результати, отримані у процесі виконання першого завдання, свідчать саме про соціально активну молодь і описують типового представника соціально активної молоді, було здійснено порівняння отриманих даних із даними групи, яка, відповідно до «анкети-паспортички», зазначила, що не займається соціальною активністю (табл. 2). Таких осіб налічувалось чверть від загальної кількості (24,7%).

Порівняння даних, отриманих за двома групами, дало можливість визначити, які саме психологічні характеристики молоді з двох груп є відмінними і можуть бути пов'язані із здійсненням соціальної активності.

Таблиця 2

Рівень розвитку психологічних якостей соціально неактивної молоді (середні значення)

Психологічні якості	Середнє, бал	Рівень
Комунікативні здібності	15,0	нижче за середній
Організаторські здібності	18,0	нижче за середній
Здатність до лідерство	14,68	низький
Альтруїзм-егоїзм	13,58	тенденція до егоїзму
Досягнення успіху	22,8	високий
Прагнення до влади	19,14	середній
Тенденція до визнання та поваги	21,09	середній
Асертивні дії	19,37	середній
Вступ у соціальний контакт	20,63	низький
Пошук соціальної підтримки	23,95	верхня межа середнього
Обережні дії	20,16	верхня межа середнього
Імпульсивні дії	18,63	середній
Уникнення	17,58	високий
Маніпулятивні дії	17,53	нижня межа середнього
Асоціальні дії	14,74	нижня межа середнього
Агресивні дії	17,53	середній
Фрустрованість	21,23	помірний рівень
Асертивність	16,72	середній
Комунікативний контроль	17,05	середній

На основі отриманих даних (табл. 2) можна стверджувати, що молоді люди, які не займаються соціальною активністю, у своїх діях при стресовій ситуації користуються зазвичай стратегією уникнення, при цьому, бажання вступати у будь-який соціальний контакт у них низьке, хоча досягнення успіху є провідною потребою. Серед мотиваційних тенденцій переважає тенденція до егоїзму, хоча трохи меншою мірою ніж у тих, хто займається соціальною активністю. Фрустрованість виражена на помірному рівні, і, крім уникнення, такі люди у ситуаціях стресу також керуються і обережністю та намагаються отримати допомогу з боку інших – шукають підтримки своїх дій та рішень, що може говорити про невпевненість у собі – низький рівень асертивності.

Рівень комунікативних і організаторських здібностей свідчить, що люди, які не займаються соціальною активністю, не прагнуть спілкування, відчують себе скуто в новій компанії, обмежують свої знайомства, мають складності у встановленні контактів з людьми та при виступі перед аудиторією. Такі люди не проявляють ініціативу в суспільній діяльності, у багатьох справах вони воліють ухилитися від прийняття незалежних рішень. Що стосується комунікативного контролю, то він має середній рівень, це говорить про те, що молода людина є широю, але проявляє стриманість у емоційних реакціях, звертає увагу на думку оточуючих.

3. Порівняння психологічних якостей соціально активної молоді та соціально неактивної молоді.

Порівняння отриманих даних, які стосуються двох груп (соціально активної та соціально неактивної молоді), здійснювалось за допомогою застосування дисперсійного аналізу. Побудовані діаграми надали змогу наочно представити результати порівняння середніх значень основних психологічних якостей у балах.

Як видно із *рис. 1*, спостерігається досить сильна різниця між групами за здатністю до лідерства, яка вище у тих, хто займається соціальною активністю, що ще раз говорить про важливість лідерських якостей у соціальній активності. Вищі за рівнем є також організаторські та комунікативні здібності, що також входять до лідерського компонента. Фрустрованість, яка входить до емоційно-регулятивного компонента, і комунікативний контроль, який є складовою комунікативного компонента, не мають великої різниці. А ось тенденція до альтруїзму притаманна більше тим молодим людям, які не займаються соціальною активністю. Тому, дійсно, лідерський компонент психологічних якостей є визначальним для розуміння феномену соціальної активності молоді.

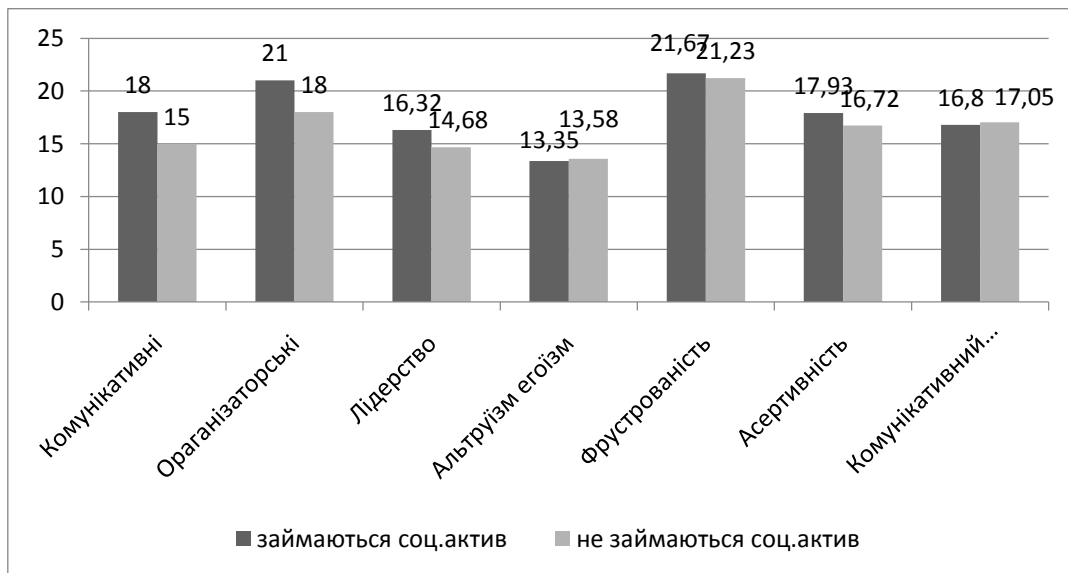

Рис. 1. Порівняння рівня психологічних якостей молоді залежно від її соціальної активності (лідерський, комунікативний компоненти, частково емоційно-регулятивний компонент; середні значення)

Дані, які представлено на *рис. 2*, свідчать про те, що серед провідних складових, які стосуються ціннісно-мотиваційного компонента психологічних якостей, сильний розрив у балах спостерігається у досягненні успіху та прагнення до влади, які вищі у соціально активної молоді.

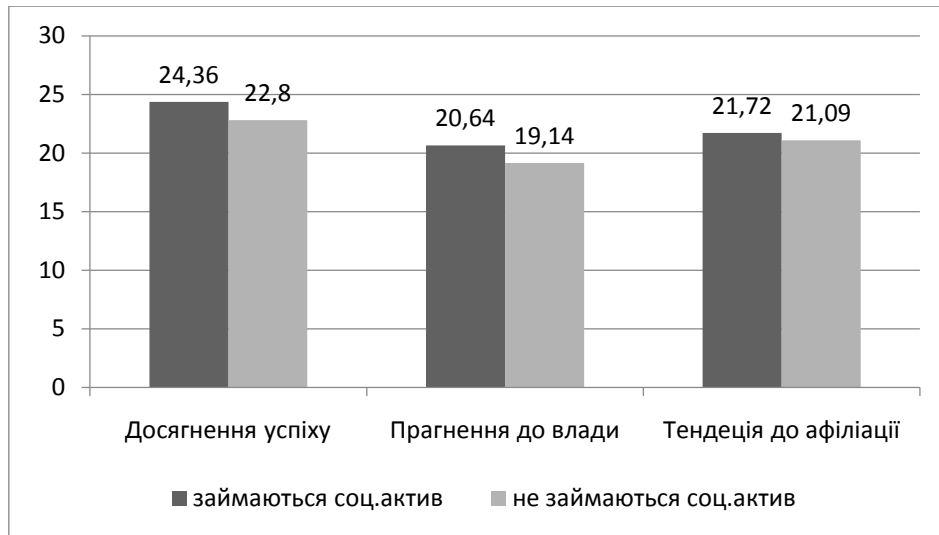

Рис. 2. Порівняння рівня основних тенденцій мотивації молоді залежно від її соціальної активності (ціннісно-мотиваційний компонент, середні значення)

І насамкінець, дані, які відображено на *рис. 3*, свідчать про те, що до провідних копінг-стратегій, які переважають у соціально активній молоді, порівняно із молодими людьми, які не є соціально активними, належать маніпулятивні, агресивні та асертивні дії. Однак, найбільш яскравою стратегією молодих людей, які не займаються соціальною активністю, є пошук соціальної підтримки, тобто більша зверненість до інших, що підтверджується також і результатами дещо більшої їх схильності до альтруїзму.

За результатами дисперсійного аналізу, статистично значуща різниця між групами була знайдена за такими шкалами: досягнення успіху ($F = 8,22$, $p = 0$), організаторські здібності ($F = 3,56$, $p = 0,030$), здатність до лідерства ($F = 7,7$, $p = 0,001$), асертивність ($F = 3,56$, $p = 0,031$), прагнення до влади ($F = 5,75$, $p = 0,004$), маніпулятивні дії ($F = 7,79$, $p = 0,001$), асоціальні дії ($F = 6,84$, $p = 0,001$), фрустрованість ($F = 6,08$, $p = 0,003$).

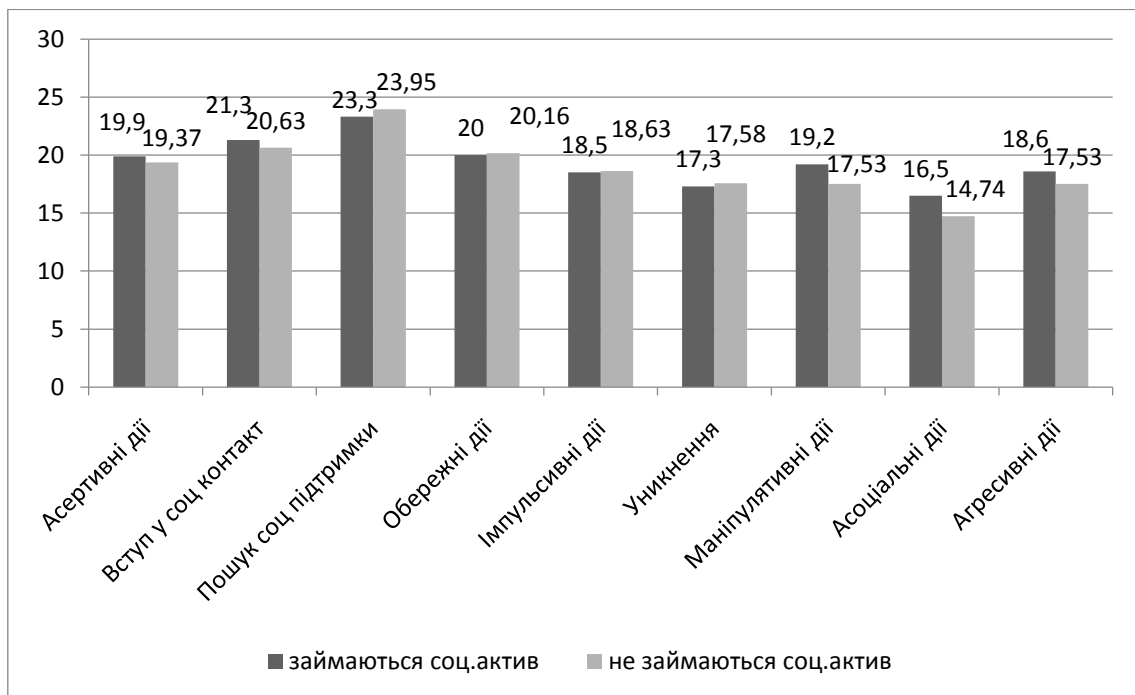

Рис. 3. Порівняння рівня розвитку копінг-стратегій молоді залежно від її соціальної активності (емоційно-регулятивний компонент, середні значення)

Таким чином, достовірно, за даними математико-статистичного аналізу встановлено, що *соціально активна молодь* є більш організованою, має вищий лідерський компонент, орієнтована на досягнення успіху та прагнення до влади, впевнена в собі, використовує маніпулятивні та асоціальні дії, для неї характерна фрустрованість. Скоріше за все, можна говорити про те, що соціально активну молодь вирізняє саме прагнення до влади, можливо, це і є причиною їх соціальної активності – бажання досягти більшого, досягти успіху, і на цьому шляху вони можуть вдаватися навіть до не зовсім адекватних, грубих стратегій, таких як маніпуляція, при цьому вони досить впевнені у собі, що дозволяє свідомо обирати такі стратегії діяльності, розуміючи їх наслідки. Очевидно, що, не досягнувши свого, така людина може легко впадати у фрустраційний стан, бути незадоволеною собою або своїм становищем. Хоча фрустрованість також може бути і рушійною силою для нових досягнень і самого прагнення до влади. Отримані дані потребують свого подальшого осмислення та інтерпретації, однак, однозначно можна говорити про те, що соціально активні молоді люди – це особистості, які впевнено крокують до своєї мети, для яких цілі можуть виправдовувати копінг-стратегії з негативною спрямованістю.

Висновки:

1. На основі емпіричного дослідження та проведеного математико-статистичного аналізу виявлено, що існують суттєві відмінності в розвитку психологічних якостей у соціально активної та соціально неактивної молоді.

2. Отримані дані свідчать про наявність певних психологічних резервів у розвитку обох груп молоді для включення їх в соціальну активність, що потребує спеціального психологічного навчання та консультування молоді з означеної проблеми.

Перспективи подальшого дослідження. До перспективних напрямків дослідження належить розробка психологічних тренінгів та моделей психологічного консультування молоді для її підготовки до здійснення соціальної активності.

Список використаних джерел

1. Власова О.І. Провідні чинники розвитку соціального потенціалу особистості. *Соціальна психологія*. 2005. № 2. С. 55–63.
2. Водопьянова Н.Е. *Психодиагностика стресса*. Санкт-Петербург : Питер, 2009. 336 с.
3. Грабовська С., Чолій С. Соціальна активність в процесі соціалізації особистості. *Проблеми загальної та педагогічної психології* : зб. наук. пр. Інституту психології імені Г.С. Костюка АПН України ; за ред. С.Д. Максименка. Київ, 2010. Т. XII. Ч. 1. С. 171–181.
4. Карамушка Т.В. Психологічний супровід онкохворих дітей в рамках проекту «Життя в хворобі». *Здоров'я у мультидисциплінарному дискурсі* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (11–13 квітня 2019 р., м. Львів). Львів : Український католицький університет, 2019. С. 33–36.
5. Каргаполова Ю. В. Теоретический анализ основных подходов к определению понятия «социальная активность». *Молодой ученый*. 2014. № 21. С. 575–577.
6. Ковтун Н.М. Деструктивність як складова соціальної активності індивіда і суспільства. *Вісник Житомирського державного університету*. 2012. № 63. С. 31–35.
7. Потапова С.А. Социальная активность студенческой молодежи современного молодого города. Санкт-Петербург : Инфрада, 2005. 142 с.
8. Радул В.В. Соціальна активність у структурі соціальної зрілості (теоретико-методологічний аспект) : [монографія] / Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2011. 255 с.
9. Райгородский Д.Я. Практическая психодиагностика. Методики и тесты. Самара : БАХРАХ-М, 1998. 672 с.
10. Рудська М.І. (Карамушка М.І.) Комплекс методик для дослідження психологічних особливостей соціально активної молоді. *Актуальні проблеми психології*. 2015. Т. 1. Вип. 43. С. 125–129.
11. Фетискин Н.П., Козлов В.В., Мануйлов Г.М. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп. Москва : Изд-во Института психотерапии, 2002. 490 с.
12. Формування та реалізація державної молодіжної політики в Україні в умовах децентралізації. Тернопіль : ТОВ «Терно-граф», 2017. 100 с.
13. Чернета С.Ю. Самодіяльні молодіжні об'єднання як фактор формування соціальної активності особистості. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді* : зб. наук. праць. У 2 кн. : Кн. 2. Київ, 2002. С. 118–122.
14. Ямкова К.С. Визначення сутності та змісту соціальної активності в науковій думці. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького*. Серія: Педагогіка. 2011. № 6. С. 357–365.

Spysok vykorystanykh dzerel

1. Vlasova O.I. Providni chynnyky rozvytku sotsialnoho potentsialu osobystosti. *Sotsialna psykholohiia*. 2005. № 2. S. 55–63.
2. Vodop'janova N.E. Psihodiagnostika stressa. Sankt-Peterburg : Piter, 2009. 336 s.

3. Hrabovska S., Cholii S. Sotsialna aktyvnist v protsesi sotsializatsii osobystosti. *Problemy zahalnoi ta pedahohichnoi psykholohii* : zb. nauk. pr. Instytutu psykholohii imeni H. S. Kostiuka APN Ukrainy ; za red. S. D. Maksymenka. Kyiv, 2010. T. XII. Ch. 1. S. 171–181.
4. Karamushka T.V. Psykholohichni suprovid onkoxvorykh ditei v ramkakh proektu «Zhyttia v khvorobi». *Zdorovia u multydystrylinarnomu dyskursi* : materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (11–13 kvitnia 2019 r., m. Lviv). Lviv : Ukrainyskyi katolytskyi universytet, 2019. S. 33–36.
5. Kargaplova Ju.V. Teoreticheskij analiz osnovnyh podhodov k opredeleniju ponjatija «social'naja aktivnost'». *Molodoj uchenyj*. 2014. № 21. S. 575–577.
6. Kovtun N.M. Destruktyvnist yak skladova sotsialnoi aktyvnosti indyvida i suspilstva. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu*. 2012. № 63. S. 31–35.
7. Potapova S.A. Social'naja aktivnost' studencheskoj molodezhi sovremennogo molodogo goroda. Sankt-Peterburg : Infroda, 2005. 142 s.
8. Radul V.V. Sotsialna aktyvnist u strukturі sotsialnoi zrilosti (teoretyko-metodolohichni aspekt) : [monohrafiia] / Kirovohrad. derzh. ped. un-t im. V. Vynnychenka. Kirovohrad : Imeks-LTD, 2011. 255 s.
9. Rajgorodskij D.Ja. Prakticheskaja psihodiagnostika. Metodiki i testy. Samara : BAHRAH-M, 1998. 672 s.
10. Rudska M.I. (Karamushka M.I.) Kompleks metodyk dlia doslidzhennia psykholohichnykh osoblyvosti sotsialno aktyvnoi molodi. *Aktualni problemy psykholohii*. 2015. T. 1. Vyp. 43. S. 125–129.
11. Fetiskin N.P., Kozlov V.V., Manujlov G.M. Social'no-psihologicheskaja diagnostika razvitija lichnosti i malyh grupp. Moskva : Izd-vo Institutu psihoterapii, 2002. 490 s.
12. Formuvannia ta realizatsiia derzhavnoi molodizhnoi polityky v Ukraini v umovakh detsentralizatsii. Ternopil : TOV «Terno- hraf», 2017. 100 s.
13. Cherneta S.Yu. Samodiialni molodizhni obiednannia yak faktor formuvannia sotsialnoi aktyvnosti osobystosti. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi* : zb. nauk.prats. U 2 kn. : Kn. 2. Kyiv, 2002. S. 118–122.
14. Iamkova K.S. Vyznachennia sutnosti ta zmistu sotsialnoi aktyvnosti v naukovii dumtsi. *Naukovyi visnyk Melitopolskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho*. Serii: Pedahohika. 2011. № 6. S. 357–365.

Karamushka, M. I., Karamushka, T. V. Analysis of psychological qualities of socially active youth. The article presents the results of an empirical study on socially active youth. The authors describe a set of instruments for studying the psychological features of socially active youth. The set is made up of eight instruments for assessing young people's leadership, value-motivational, emotional-regulatory and communicative characteristics.

Using mathematical and statistical analyses the authors compared the psychological characteristics of socially active and socially inactive young people. It has been shown that socially active youth are success motivated, self-confident and authoritative, have good organizational leadership skills as well as use negatively focused stress-coping strategies. In contrast, young people who are not involved in social activities, besides being highly motivated, seek social support, are cautious and use avoiding coping strategies. The social activity of both groups of young people can be stimulated by means of a special psychological training.

Key words: youth, socially active youth, socially inactive youth, psychological qualities of socially active youth.

Відомості про авторів

Карамуша Маргарита Ігорівна, аспірантка факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна.

Karamushka, Marharyta Ihorivna, PhD student, dept. of psychology, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4421-8178>

E-mail: mrudska@gmail.com

Карамушка Тарас Вікторович, кандидат психологічних наук, асистент кафедри соціальної роботи Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна.

Karamushka, Taras Victorovich, PhD, assistant, kafedra of social work, dept. of psychology, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4813-8327>

E-mail: Tkarama90@gmail.com